2021-11-RE

Causa 2021-11-RE
(Reguera Chacon c/ Fita Gestora, SL)

Número de registre 45-2021. Recurs d'empara

Sentència del 18 de maig del 2021

BOPA núm. 60, del 26 de maig del 2021

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 29 de gener del 2021, per la representació processal del Sr. Francesc Reguera Chacon, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra la sentència del 22 de desembre del 2020, dictada per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, en els seus vessants dels drets a un judici de durada raonable i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i, atès que demana al Tribunal Constitucional que constati les vulneracions al·legades, que declari que la sentència impugnada conté una argumentació jurídica clarament il·lògica, absurda i contrària a dret, d'acord amb allò exposat, que adopti les mesures de reparació que consideri necessàries, que es deixi sense efecte la sentència impugnada i que es retrotreguin les actuacions al moment immediatament anterior al seu pronunciament. Així mateix, sol·licita que es condemni en costes la part recorreguda tant en aquesta instància com en les anteriors;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41.2, 98 c) i 102;

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítols primer i sisè;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional del 15 de març del 2021, que va admetre a tràmit, sense efectes suspensius, el recurs d'empara 2021-11-RE;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 6 d'abril del 2021, pel Ministeri Fiscal;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 12 d'abril del 2021, per la

representació processal de la societat Fita Gestora, SL;

Vistes les conclusions formulades dintre de termini per les parts i pel Ministeri Fiscal;

Escoltat l'informe del magistrat ponent, Sr. Josep-D. Guàrdia Canela;

1. Antecedents processals davant les jurisdiccions ordinàries

1.1. El 29 de juliol del 2016, la representació processal del Sr. Francesc Reguera Chacon va presentar una demanda laboral per acomiadament injustificat i fet de manera indeguda, a tramitar pel procediment abreujat, contra la societat Fita Gestora, SL.

1.2. El 7 de juliol del 2020, la Secció Civil 7 de la Batllia va dictar una sentència mitjançant la qual decidia estimar majoritàriament aquesta demanda i condemnava, entre d'altres, la part defenent a pagar a la part agent 7.065,80 €, en concepte d'havers laborals, i, 2.987,55 €, en concepte d'indemnització per acomiadament injustificat, havent-se de descomptar 1.700,00 € indegudament cobrats pel treballador. També condemnava la part defenent a cotitzar a la CASS les quantitats brutes resultants.

1.3. Les dues parts van presentar recurs d'apel·lació contra aquesta sentència, i, el 22 de desembre del 2020, la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia va dictar una sentència, en què estimava parcialment ambdós recursos i establia que els havers laborals deguts ascendien a 3.144,23 € en lloc de 7.065,80 €, i condemnava la societat Fita Gestora, SL a cotitzar a la CASS la quantitat de 5.004,71 €, corresponent a comissions percebudes, tot confirmant la resta de pronunciaments.

1.4. El 29 de gener del 2021, la representació processal del Sr. Francesc Reguera Chacon va interposar un recurs d'empara contra la sentència del 22 de desembre del 2020, dictada per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, en els seus vessants dels drets a un judici de durada raonable i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

2. Argumentació jurídica

2.1. Argumentació del recurrent

- En primer lloc, aquesta part posa en relleu que el procediment laboral es va demorar, només en primera instància, per un període gens raonable de 5 anys, havent transcorregut, a més, entre el tràmit de conclusions i el pronunciament de la sentència, un termini d'inactivitat de 10 mesos.

- Exposa que va formular nombroses queixes verbals, únicament contestades amb excuses per part dels treballadors de la Secció Civil 7 de la Batllia; i, que el 7 de juliol del 2020, va formalitzar un escrit en què protestava pel retard i al·legava la vulneració del seu dret a un judici de durada raonable. Aquell mateix dia, la sentència va ser dictada.

- Seguidament, recorda la jurisprudència del Tribunal Constitucional en la matèria, interpretada a la

llum de la del Tribunal Europeu dels Drets Humans, en què de manera constant s'indiquen els criteris generals que permeten determinar si els períodes judicials, com a concepte jurídic indeterminat, són o no irraonables: la complexitat de l'afer, l'actitud de les parts i dels òrgans judicials i la durada del procés, des de l'inici fins a l'acabament, incloent-hi fins i tot la fixació de les costes i la suspensió injustificada de l'execució.

- En aquest cas és evident que la inactivitat de la primera instància no es pot justificar ni per l'actuació de les parts, ni per la complexitat de l'afer; i, destaca que aquesta dilació indeguda ha vulnerat seriosament els seus interessos.

- Per aquests motius, considera que s'ha vulnerat el seu dret a un judici de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució.

- En segon lloc, considera igualment que la sentència de la Batllia no va donar resposta a totes les seves pretensions, raó per la qual incorreria en una incongruència omissiva. Aquesta infracció constitucional, tot i ser expressament exposada davant la Sala Civil, tampoc va ser objecte de pronunciament al respecte, vulnerant així el dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret i situant, alhora, a aquesta part en una total indefensió.

- Exposa que, en el marc del recurs d'apel·lació, va demanar a la Sala Civil que constatés la incongruència omissiva continguda en la sentència de la primera instància, d'acord amb les disposicions de l'article 18 *ter* de la Llei transitòria de procediments judicials, motiu pel qual hagués calgut retrotreure les actuacions, ja que la sentència de la primera instància no era ferma.

- En tercer lloc, considera que la Sala Civil ha resolt una qüestió del litigi emprant un argumentari del tot il·lògic i absurd. Aquesta qüestió raïa en la naturalesa de la posada a disposició del treballador d'un apartament per part de l'empresari, discutint les parts si s'havia produït en concepte d'arrendament o si bé es tractava d'un avantatge material més.

- Segons el parer d'aquesta part, es tractava de la segona possibilitat, atès que un cop finalitzat el contracte laboral va haver de deixar el pis sense terminis; i, com que no hi havia contracte d'arrendament per escrit, ni fiança, va sol·licitar en el *petitum* de la seva demanda que aquest benefici fos considerat com a una retribució laboral més, havent-se de declarar aquest concepte a la CASS.

- La Sala Civil addueix l'existència d'un contracte d'arrendament sobre la base d'un correu electrònic emès pel treballador, en què manifestava que volia formalitzar el contracte d'arrendament, i, per tant, aquest no podia anar en contra dels seus propis actes.

- Ara bé, aquesta part recorda que per a la formalització d'un negoci jurídic cal el consentiment d'ambdues parts contractuals i la concurrència de l'oferta i de l'acceptació, elements que no es donen en aquest cas.

- Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que constati les vulneracions al·legades, que constati que la sentència impugnada conté una argumentació jurídica clarament il·lògica, absurda i contrària a dret, d'acord amb allò exposat, que adopti les mesures de reparació que consideri necessàries, que es deixi sense efecte la sentència impugnada i que es retrotreguin les actuacions al moment immediatament anterior al seu pronunciament. Així mateix, sol·licita que es condemni en costes la part recorreguda tant en aquesta instància com en les anteriors.

2.2. Argumentació de la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia

- La Sala Civil fa una anàlisi detallada de la prestació laboral a càrrec de l'assalariat, el qual acumulava funcions comercials i de recepció, i conclou que no era un càrrec de confiança de l'empresa.

- Seguidament, fent una valoració molt precisa de la prova que consta en les actuacions, estableix que el nombre d'hores extraordinàries que efectivament es podien imputar al treballador era de 46,5 hores, l'import de les quals equivalia a 3.144,23 €.

- També arribava a la conclusió que el caràcter injustificat de l'acomiadament era inqüestionable i que la sentència de la Batllia que reconeixia el dret del treballador a obtenir una indemnització era perfectament ajustada a dret.

- Pel que fa a la incongruència omissiva denunciada pel treballador, concretament respecte de la declaració a la CASS de les comissions cobrades, respecte de la naturalesa de l'ocupació de l'apartament titularitat de l'empresa, i de l'increment de la indemnització d'un 50% reclamat, la Sala Civil recorda que el principi de congruència pretén assegurar que la resposta judicial s'ajusti als termes en què les parts han configurat el debat, havent-se de pronunciar sobre tots els punts sotmesos.

- Afegeix que per valorar la presumpta incongruència cal confrontar la part dispositiva de la resolució judicial amb l'objecte del procediment, delimitat pels seus elements subjectius, objectius, *causa petendi* i *petitum*. No obstant això, aclareix que l'òrgan judicial només es troba vinculat per l'essència d'allò que s'ha demanat i discutit en el procediment i no per la literalitat de les peticions concretes de les parts.

- Reconeix que la Batllia no es va pronunciar respecte dels punts adduïts pel treballador, motiu pel qual considera que s'ha de pronunciar en la seva sentència d'apel·lació.

- Sobre la cotització a la CASS de les comissions percebudes, la Sala Civil estima aquesta al·legació de conformitat amb les disposicions de l'article 77.2 de la Llei de relacions laborals que les defineix com a un salari variable.

- Sobre l'increment de la indemnització en un 50%, motivada en els greus perjudicis patits pel treballador derivats de l'impagament dels havers laborals, la Sala Civil desestima aquesta pretensió considerant que el treballador no havia detallat els perjudicis concrets que poguessin considerar-se suplementaris, diferents d'aquells que deriven de l'acomiadament mateix (veg. l'article 98 del Codi de relacions laborals).

- Sobre la naturalesa de l'ocupació de l'apartament posat a disposició del treballador, la Sala Civil també desestima la pretensió del treballador, ja que si bé no va abonar mai un lloguer, la Sala Civil reprodueix un correu electrònic del treballador tramès a la part adversa, en què reconeixia que devia el lloguer de l'apartament pels mesos en què l'havia ocupat i en què recordava que s'havia de formalitzar el contracte d'arrendament.

- El treballador admetia expressament l'existència d'aquest contracte remetent-se als elements essencials que el vertebren (cosa i preu), i no podia poc temps després sostenir que l'ocupació de l'apartament constituïa un avantatge material complementari, sense menystenir la doctrina dels actes

propis, plenament vigent en dret andorrà, que troba el seu fonament en la protecció de la confiança i en el principi de la bona fe que imposa un deure de coherència.

2.3. Argumentació del Ministeri Fiscal

- Sobre la vulneració del dret a un judici de durada raonable, el Ministeri Fiscal destaca que de l'examen de les actuacions no es desprèn de manera general una marcada inactivitat processal que justifiqui aquesta vulneració.

- Si bé reconeix que el procediment laboral en si no és un procediment complex, posa en relleu que la pràctica de la prova va suposar un alentiment, atès l'enviament d'almenys 7 comissions rogatòries a 7 jutjats de 5 comunitats autònomes diferents, entre altres diligències, requeriments i aplaçaments demanats per les parts.

- Pel que fa al lapse de temps transcorregut entre el tràmit de conclusions i la sentència, és a dir, 10 mesos, el Ministeri Fiscal posa en relleu la suspensió dels procediments, intervinguda del març al juny del 2020, a causa de la pandèmia.

- Sobre la vulneració del dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret per la manca d'un pronunciament concret de la sentència d'apel·lació, el Ministeri Fiscal exposa que la Sala Civil va reconèixer la manca de pronunciament de la sentència d'instància sobre tres qüestions concretes relatives a tres conceptes indemnitzatoris, però no va retrotreure les actuacions, com li demanava el recurrent, sinó que es va pronunciar directament respecte de les tres qüestions obviades.

- Per tant, és evident que la Sala Civil no va cometre cap incongruència omissiva, sinó que va entrar en el fons del greuge al·legat pel recurrent i el va resoldre, actuació que no provoca cap vulneració material del dret a la jurisdicció.

- Altrament, el Ministeri Fiscal discrepa de la interpretació del recurrent respecte de l'article 18 *ter* de la Llei transitòria de procediments judicials, ja que considera que aquesta no entra en la configuració legal establerta en aquest article i duria a la segona instància a conèixer de l'assumpte dues vegades, que, a més de fer més lenta la Justícia, podria produir altres efectes negatius en relació amb els terminis i amb la composició de les sales.

- El Ministeri Fiscal conclou que sobre la naturalesa de l'ocupació de l'apartament propietat de l'empresari per part del treballador, la Sala Civil va valorar el conjunt probatori que consta en les actuacions, i, en particular, el correu electrònic del 21 d'abril del 2016, per discernir la voluntat de les parts.

- Per acabar demana al Tribunal Constitucional que desestimi aquest recurs d'empara per la manca de vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució.

2.4. Argumentació de la societat Fita Gestora, SL

- Pel que fa a la vulneració del dret a un judici de durada raonable, aquesta part posa en relleu que la durada del procediment laboral va ser de 4 anys i no de 5 anys, com al·lega la part recurrent.

- No obstant això, reconeix la lentitud de la Batllia en resoldre, ja que des de la presentació de les

conclusions fins a la sentència es van escolar 10 mesos.

- Deixa, per tant, a criteri d'aquest Tribunal determinar si aquesta dilació va ser indeguda, atès que és una qüestió, la resolució de la qual no l'afecta.

- Pel que fa a la incongruència omissiva al·legada per la part recurrent, manifesta que la Sala Civil hi va donar una resposta adequada i completa en els fonaments de dret sisè i següents de la seva sentència.

- Destaca que si bé les al·legacions del recurrent sobre la indemnització suplementària d'un 50% i la naturalesa de l'ocupació de l'apartament no es van estimar, la Sala Civil argumenta detingudament els motius pels quals va arribar a aquesta conclusió.

- Manifesta que va quedar demostrat que en el marc de la relació laboral, aquesta part va arrendar al recurrent un apartament per un import de 350,00 € mensuals, més les despeses.

- Per acabar, reitera que deixa a criteri del Tribunal la determinació de la vulneració del dret a un judici de durada raonable i li demana que desestimi els altres motius del recurs i que, per la seva mala fe i temeritat, es condemni al recurrent al pagament de les costes processals ocasionades, incloses les despeses d'advocat.

3. Fonaments jurídics del Tribunal Constitucional

3.1. El recurs d'empara objecte d'aquesta causa s'interposa directament contra la sentència de la Sala Civil del 22 de desembre del 2020 que va estimar parcialment sengles recursos d'apel·lació interposats per les dues parts litigants, contra la sentència de la Secció Civil 7 del Tribunal Unipersonal de la Batllia del 7 de juliol del 2020. L'escrit de demanda reuneix tots els pressupòsits i requisits de procedibilitat i té, almenys en part, un contingut constitucional manifest. Substancialment, s'al·lega la vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució, en les seves manifestacions dels drets a un judici de durada raonable i a una resolució fonamentada en Dret. Pel que fa al primer vessant, argumenta que va formular la seva demanda laboral, a tramitar pel procediment abreujat, el 29 de juliol del 2016, i que la sentència que posa fi al procés té com a data el 22 de desembre del 2020, és a dir, quan havien transcorregut gairebé quatre anys i mig; per aquest motiu sol·licita la indemnització corresponent. Quant al segon vessant, considera que la decisió definitiva del litigi vulnera el seu dret subjectiu a una decisió fonamentada en Dret, ja que l'argumentació en ella continguda és il·lògica, absurda i contrària a dret; consegüentment, sol·licita que s'atorgui l'empara, que s'anul·li la sentència i que es retrotreguin les actuacions al moment immediatament anterior al pronunciament d'aquesta sentència.

3.2. El dret a un judici de durada raonable i sense dilacions indegudes està expressament reconegut a l'article 10.2 de la Constitució, sense que interessi en aquest moment per irrellevant, la qüestió de si integra el dret a la jurisdicció o si té una virtualitat pròpia. En aquest sentit, la norma fonamental andorrana s'alinea amb allò que disposa l'article 6.1 del Conveni de Roma per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals del 4 de novembre de 1950, que disposa textualment: "*Tota persona té dret que la seva causa sigui vista (...) en un termini raonable, per un tribunal (...) que decideixi (...) sobre els litigis en relació amb els seus drets o les seves obligacions de caràcter civil*". I també amb la jurisprudència del Tribunal Europeu dels Drets Humans que després de l'aplicació d'un criteri restrictiu (veg. la sentència de maig de 1981, recaiguda en el cas Buchholz c/

Alemanya) ha fixat una doctrina molt més àmplia en la matèria, de la que és mostra recent la sentència del 21 de novembre del 2019, recaiguda en el cas Papargyrou c/ Grècia. D'altra banda, aquest Tribunal ha estimat que s'infringia el dret a un judici de durada raonable, entre altres sentències, en la del 25 de novembre del 2020, recaiguda en la causa 2020-61-RE, i en la del 17 de febrer del 2021, recaiguda en la causa 2020-80-RE. No en el cas d'una de les sentències al·legades per la part recurrent, la del 14 de març del 2001, recaiguda en la causa 2000-17-RE, en què precisament es va desestimar la vulneració del dret a un judici de durada raonable. En el cas objecte d'aquest recurs, és obvi que la tramitació del procediment ha tingut una durada excessiva (quatre anys -i no cinc com afirma la part recurrent- fins a la sentència de primera instància i un raonable mig any més en segona instància), sense que concorri cap raó especial que la justifiqui. Cal, doncs, estimar el recurs per aquesta pausa, amb la conseqüent declaració de procedència de la indemnització que haurà de ser determinada per la jurisdicció ordinària.

3.3. Pel que fa a la segona de les qüestions plantejades en la demanda d'empara, el recurrent al·lega la vulneració del seu dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret, que no incorri en incongruència omissiva i que no contingui conclusions no raonades, il·lògiques, arbitràries o absurdes. Substancialment, tant en l'escrit d'interposició del recurs com en el de conclusions, reitera els arguments continguts en els respectius escrits de greuges i de contesta de greuges referits a la sentència de la Batllia. I les noves argumentacions contingudes en l'escrit de conclusions -sobre la doctrina dels actes propis i la perfecció dels contractes- tenen una clara condició material, esgrimible a la jurisdicció ordinària que les ha valorat, i no naturalesa constitucional a considerar per aquest Tribunal. Per tant, aquesta pretensió no pot ser acceptada. En primer terme, perquè el recurs d'empara té com objecte directe la sentència del Tribunal Superior de Justícia i no la de la Batllia. També, perquè aquesta darrera sentència, amb profunditat i extensió, examina totes i cadascuna de les qüestions que li han estat plantejades, recorda la jurisprudència d'aquest Tribunal Constitucional en matèria d'incongruència omissiva (veg. la sentència del 7 de setembre del 2018, recaiguda en la causa 2018-19-RE), i fonamenta amb rigor i claredat el seu pronunciament decisori. En aquest sentit s'ha de reiterar que la fonamentació de la resolució no té per què coincidir amb la de la part i que la funció del Tribunal Constitucional no és la de resoldre el conflicte entre parts com si fos un tribunal més d'instància ordinària o un tribunal de cassació, encara que les dues resolucions de la jurisdicció ordinària discrepin amb major o menor intensitat.

3.4. En el fonament jurídic quart de la sentència impugnada, la Sala Civil analitza amb minuciositat l'acreditació per la part agent de les hores extraordinàries treballades i rebaixa substancialment l'import atribuït al seu respecte en la sentència de la Batllia. I, en el fonament jurídic sisè, entén que el treballador no va provar l'existència de perjudicis que justifiquessin l'increment de la indemnització per acomiadament il·legal. Finalment, en el mateix fonament jurídic sisè, la Sala Civil raona, en base al principi, indiscutiblement vigent en l'ordenament jurídic andorrà, segons el qual ningú pot anar vàlidament contra els seus propis actes, que l'ocupació de l'apartament facilitat per l'empresa demandada ho era a títol d'arrendament de finca urbana i no com a un avantatge complementari a la remuneració del treball o salari en espècie i, per tant, a tenir en compte en extingir-se la relació laboral.

3.5. Per conseqüent, és procedent donar lloc a l'empara en l'aspecte relatiu a la vulneració del dret a un judici de durada raonable i desestimar el recurs en allò referent a la vulneració del dret a la jurisdicció en la seva manifestació del dret a una decisió fonamentada jurídicament. I, l'estimació parcial del recurs d'empara comporta que una especial condemna en costes sigui procedent, per la qual cosa cada part haurà de satisfer les seves pròpies.

Decisió:

En atenció a tot això que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

Ha decidit:

1. Estimar parcialment el recurs d'empara 2021-11-RE, interposat per la representació processal del Sr. Francesc Reguera Chacon.

2. Declarar que s'ha vulnerat el seu dret fonamental a un judici de durada raonable, reconegut a l'article 10.2 de la Constitució.

3. Declarar que el recurrent té dret a ser indemnitzat pels perjudicis soferts.

4. Desestimar el recurs d'empara pel que fa a l'al·legada vulneració del dret fonamental a la jurisdicció, en la seva manifestació del dret a una resolució fonamentada en Dret.

5. Declarar que no procedeix un pronunciament especial en matèria de costes.

6. Publicar aquesta sentència, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal del Sr. Francesc Reguera Chacon, a la representació processal de la societat Fita Gestora, SL, al president de la Batllia, al president del Tribunal Superior de Justícia i al Ministeri Fiscal ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 18 de maig del 2021.

Josep-D. Guàrdia Canela
President

Jean-Yves Caullet
Vicepresident

Joan Manel Abril Campoy
Magistrat

Dominique Rousseau
Magistrat